

**Тема 2. Природа гідності людини
у прецедентній судовій практиці**

Теоретичні питання:

1. Міжнародні стандарти щодо природи гідності людини.
2. Природа гідності людини у прецедентній судовій практиці (конституційна цінність, принцип чи самостійне основоположне право)
3. Дефініція та абстрактні ознаки гідності людини у прецедентній судовій практиці
4. Питання обмеження та співвідношення гідності людини з іншими правовими цінностями та правами у прецедентній судовій практиці.
5. Загальний та диференційований характер гідності людини у прецедентній судовій практиці.

Відеоматеріали для підготовки:

1. [Шишкін В. Людська гідність в українській судовій практиці. – Олена Шаблій. – Опубліковано 15 бер. 2017](#)
2. [Understanding Human Dignity. – Berkley Center. – Опубліковано 28 квітн. 2014](#)

1. Заявник Абу Баках Яллог є громадянином Сьєрра-Леоне, народився 1965 року і мешкає у м. Кьольн (Німеччина). У жовтні 1993 року двоє поліцейських у цивільному одязі помітили, як заявник дістав з рота два маленькі пластикові пакети і швидко передав їх іншій особі за гроші. Припустивши, що у пакетах містились наркотики, правоохоронці негайно підійшли до заявника. Поки вони здійснювали його огляд, заявнику вдалося проковтнути третій пакетик, який ще містився в його роті. Отож фактично у заявника наркотиків не виявили. Відтак місцевий прокурор розпорядився змусити заявника вжити блювотний засіб, аби таким чином добути пакетик. Заявника доправили до лікарні. Йому запропонували вжити необхідний лікарський препарат, однак він відмовився. Відтак заявнику ввели в організм ліки примусово. Завдяки тому, що чотири поліцейських притримували заявника, лікар увів необхідний препарат через трубку, вкладену у ніс, а також зробив ін'єкцію апоморфію – засобу, синтезованого з морфію. Внаслідок цього заявник виблював крихітний пластиковий пакетик, що містив 0,2 г кокаїну. Трохи згодом затриманого оглянув лікар і зробив висновок, що він почувається достатньо добре, аби повернутися до відділку для участі у наступних слідчих діях. Через дві години після цього заявник, котрий майже не розмовляв німецькою, сказав “ламаню англійською”, що почувається надто знесиленим, щоб викласти свою версію обставин затримання.

Заявник скаржився на те, що його примусили вжити блювотний засіб на порушення ст. 3 Конвенції.

Ознайомтесь із [рішенням Європейського суду з прав людини у справі Яллог проти Німеччини від 11 липня 2006 року](#)

та охарактеризуйте аргументацію Суду щодо заборони нелюдського і такого, що принижує гідність, поводження.

2. Ознайомтесь із наведеними обставинами судових справ та висловіть аргументи щодо наявності та відсутності порушення гідності людини.

(Виконання завдання передбачатиме поділ студентів на різні групи, які будуть відстоювати протилежні позиції).

2.1. Поштова служба Німеччини у рахунку за телекомунікаційні послуги допустила помилку у прізвищі особи. Така помилка спричинила внутрішні страждання цієї особи і вона звернулась до суду про відшкодування цих страждань, посилаючись на пониження її гідності. Перед Конституційним Судом Німеччини постало питання, чи може помилка у документах призводити до суттєвого порушення гідності людини?

Аргументи щодо порушення гідності людини

ЗА

ПРОТИ

1
2
3

2.2. У Словенії один із муніципалітетів прийняв розпорядження, яким названо одну з вулиць на честь колишнього президента Соціалістичної Федеративної Республіки Югославії (СФРЮ) Йосифа Броза Тіта. Перед Конституційним Судом Словенії постало питання, оскільки ім'я людини, на честь якої було названо вулицю, викликало певні неприємні почуття у деяких людей, чи може назва вулиці впливати на порушення гідності людини?

Аргументи щодо порушення гідності людини

ЗА

ПРОТИ

1
2
3

3. Оцініть наведені нижче обставини та висловіть свою позицію щодо можливості правомірного обмеження гідності людини та її балансування з іншими правовими цінностями та правами людини. Чи погоджуєтесь Ви із рішенням регіонального суду? Відповідь обґрунтуйте.

У 2002 році в Німеччині громадянин Маґнус Ґефґен (Gäfgen) заподіяв, шляхом удушення, смерть одинадцятирічного підлітка, та заховав його тіло біля озера. Він вимагав у батьків дитини викуп. Невдовзі після одержання ним грошей його було заарештовано, направлено до комісаріату поліції і допитано про місцезнаходження постраждалого.

Наступного дня, сподіваючись, що підліток може бути живим, заступник начальника комісаріату наказав одному із своїх підлеглих залякати заявника погрозами застосування фізичних страждань та, при необхідності, заподіяти йому такі страждання, з метою змусити його вказати місцезнаходження дитини.

Підкоряючись наказу, поліцейський повідомив громадянину Маґнуса Ґефґене (Gäfgen), що спеціально підготовлена особа змусить його жорстко постраждати. Через десять хвилин, із остраху зазнати такого впливу, громадянин Маґнус Ґефґен (Gäfgen), вказав, де він заховав тіло жертви. Поліція супроводила його на місце скоєння злочину, де було віднайдено тіло та речові докази які викривали заявника, а саме сліди шин його машини.

У ході подальшого кримінального судочинства регіональний суд постановив, що одержані у ході слідства докази не можуть бути застосовані у якості доказів, оскільки їх було здобуто під тиском.

Дивіться також: [Рішення ЄСПЛ у справі «Ґефґен проти Німеччини»](#) від 1 червня 2010 року

4. Оцініть наведені нижче обставини та висловіть свою позицію щодо порушення гідності людини громадян Росії Олександра Свінарєнка та Валентина Сляднєва.

Громадяни Росії Олександр Свінарєнко та Валентин Сляднєв під час тримання їх під вартою перевозилися міліцією до Магаданського обласного суду із слідчого ізолятора.

Під час судових засідань вони сиділи на лавці, оточеній з чотирьох сторін металевими дротами 10 міліметрів у діаметрі. Площа оточення становила 255 сантиметрів у довжину, 150 сантиметрів у ширину та 225 сантиметрів у висоту із сіткою Рабиця на стелі та дверима, які також були виготовлені з металевих дротів. Відстань між металевими дротами була 19 сантиметрів.

Озброєна міліцейська охорона знаходилася поруч з металевим огороженням. Завжди були присутні два охоронці на одного взятого під варту: вісім міліціонерів загалом під час першого та другого судового процесу та шість міліціонерів для заявників і ще одного підсудного під час третього процесу.

Відтак громадяни Росії Олександр Свінарєнко та Валентин Сляднєв скаржилися на своє знаходження в металевій клітці в залі судових засідань під час судового розгляду в першій інстанції. Вони стверджували, що таке розміщення становило таке, що принижує гідність, поведження.

[Дивіться також: Рішення ЄСПЛ у справі «Свінарєнко та Сляднєв проти Росії» від 17 липня 2014 року](#)

Допоміжна література:

1. Вдовіченко С. Право на людську гідність: українська теорія і практика у контексті європейського досвіду / С. Вдовіченко, В. Кампо // Вісник Конституційного Суду України. – 2012. – № 4. – С. 55-62. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vksu_2012_4_10
2. Вдовіченко С. Право на людську гідність: українська теорія і практика у контексті європейського досвіду (Продовження) / С. Вдовіченко, В. Кампо // Вісник Конституційного Суду України. – 2012. – № 5. – С. 60-70. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vksu_2012_5_12
3. Гранат М. Значення гідності людини у конституційному праві / М. Гранат // Український часопис конституційного права. – 2016. – № 1. – С. 59-65. – Режим доступу: <http://www.constjournal.com/wp-content/uploads/2016/11/Granat-M.-Znachennya-gidnosti-lyudyny-u-konstytutsijnomu-pravi.pdf>
4. Грищук О.В. Людська гідність у праві: філософські проблеми. – Л. : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2007. – 428 с. – Режим доступу: https://www.academia.edu/3400440/Людська_гідність_у_праві_філософський_аспект
5. Людська гідність: що ми розуміємо під «гідністю», «людиною» та «людською гідністю»? : матеріали міжнародного науковопрактичного семінару «Людська гідність у праві Німеччини, Польщі та України» (Київ, 10 - 11 жовтня 2016) / відпов. ред. Б. Шлоер. – Харків : В деле, 2017. – 213 с. – Режим доступу: https://drive.google.com/file/d/0B_SU73qUZTIVRzJ6WV8wbzluTk0/view
6. Цомплак К. Гідність людини: сутність, зміст і передумови існування / К. Цомплак // Публічне право. – 2012. – № 4 (8). – С. 14-22. – Режим доступу: <http://www.yourfuture.org.ua/ua/pb/2012/8/Complak.pdf>

7. Шишкіна Е. Людська гідність у контексті конституційного судочинства / Е. Шишкіна // Вісник Конституційного Суду України. – 2014. – № 1. – С. 105-111. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vksu_2014_1_26
8. Шишкіна Е. В. Розуміння людської гідності як ціннісноправової категорії в рішеннях Європейського суду / Е. В. Шишкіна // Український часопис міжнародного права. – 2012. – № 1-2. – С. 63-68. – Режим доступу: <http://jusintergentes.com.ua/archives/2012/1-2/11.pdf>
9. The principle of respect for human dignity. Proceedings of the UniDem Seminar organised in Montpellier (France, 2-6 July 1998) in co-operation with the “Pôle Universitaire Européen de Montpellier et du Languedoc-Roussillon” and the Faculty of Law – C.E.R.C.O.P. University of Montpellier I. – Science and technique of democracy. – 1998. – № 26. – Режим доступу: [http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-STD\(1998\)026-e](http://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-STD(1998)026-e)
10. The Constitutional Status of Human Dignity, XIX Yerevan International Conference (Yerevan, 23-25 October 2014). – International Almanac “Constitutional Justice in the New Millenium”. – 2014. – Режим доступу: <http://www.concourt.am/armenian/almanakh/almanac2014/almanac2014.pdf>